

**Advies voor richtlijnen voor
het milieu-effectrapport
locaties voor grootschalige opwekking
van windenergie in Zeeland**

14 maart 1996

752-26

commissie voor de milieu-effectrapportage

Provinciaal bestuur van Zeeland
Postbus 165
4330 AD MIDDELBURG

uw kenmerk
959444/339/14

uw brief
d.d. 9 januari 1996

ons kenmerk
U157-96/Od/yh/752-27

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland

doorkiesnr.
(030) 234 76 22

Utrecht,
14 maart 1996

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

ir. M.M.U. van Dis
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
locaties voor grootschalige opwekking van
windenergie in Zeeland

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland,

uitgebracht aan provinciaal bestuur van Zeeland door de Commissie voor de milieu-
effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland

de secretaris

drs. M. Odijk

de voorzitter

ir. M.M.U. van Dis

Utrecht, 14 maart 1996

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Aanpak voor het zoeken van alternatieven	6
3.2.1 Nulalternatief	7
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	7
4. Bestaande milieutoestand, autonome milieu-ontwikkeling en milieu-effecten	8
5. Vergelijking van alternatieven	9
6. Leemten in kennis / evaluatieprogramma	10
7. Vorm en presentatie en samenvatting van het MER	10

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 9 januari 1996, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 12 d.d. 17 januari 1996
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

In aanvulling op de concept-richtlijnen¹⁾ voor het milieu-effectrapport over locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland adviseert de Commissie voor de milieu-effectrapportage:

- binnen de provinciale taakstelling helder aan te geven, of naast grootschalige locaties ook een substantiële bijdrage is te verwachten van kleinschaliger en middelgrote locaties en hoe de procedures voor het zoeken van de locaties samenhangen;
- aan te geven, hoe en waarom in dit kader '*grootschalige locaties*' zijn gedefinieerd;
- te motiveren, waarom voor de grootschalige locaties gebieden van gelijke grootte worden gezocht, dan wel te overwegen deze voorwaarde in het MER te laten vervallen;
- duidelijk te maken, hoe de gebiedsafbakening vooraf (in de startnotitie) is verlopen en welke argumenten/overheidsbesluiten tot deze afbakening vooraf hebben geleid; wellicht enkele argumenten te heroverwegen;
- duidelijk te maken, of de afbakening van gebieden voor grootschalige windenergieopwekking gericht is op een precieze afbakening (zonder verdere keuzemogelijkheden) dan wel op een flexibele (groter oppervlak, met keuzemogelijkheden);
- bij het zoeken naar alternatieven een systematische aanpak te volgen en zo eenduidig mogelijke criteria te gebruiken;
- bij het zoeken naar alternatieven (= combinaties van gebieden waarop ten minste de gehele benodigde capaciteit aan windenergie grootschalig kan worden opgewekt) bij voorkeur eerst per gebied een milieutoets toe te passen;
- bij het voorspellen van milieu-effecten niet alleen te letten op effecten die zich binnen de provincie Zeeland voltrekken.

1 In de startnotitie voor deze milieu-effectrapportage zijn concept-richtlijnen opgenomen.

1. INLEIDING

Ter stimulering van gebruik van duurzame energiebronnen heeft de Nederlandse rijksoverheid in 1991 een bestuursovereenkomst gesloten met de zeven windrijke provincies. De provincies hebben een taakstelling op zich genomen om de plaatsing van windmolens met een totaal vermogen van 1000 MW mogelijk te maken voor het jaar 2000. Zeeland deelt in deze taakstelling. In het provinciaal milieubeleidsplan *Kerend Tj 2* is het Zeeuwse aandeel in de taakstelling, 250 MW, bevestigd. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kleinschalige (A-), middelgrote (B-) en grootschalige (C-)locaties. In de streekplanuitwerking *Windenergie* zijn kansrijke B- en C-locaties aangeduid als speerpuntlocaties. Deze streekplanuitwerking was echter zonder milieu-effectrapportage (m.e.r.) tot stand gekomen. Inmiddels wordt de indeling in A-, B- en C-projecten niet meer gebruikt. Ten behoeve van de keuze van grootschalige locaties in een herziening van het streekplan zal een milieu-effectrapport (MER) worden opgesteld.

Op 17 januari 1996 werd kennisgeving gedaan van de startnotitie voor deze milieu-effectrapportage (m.e.r.)². De Commissie voor de m.e.r. werd op 9 januari 1996 in de gelegenheid gesteld een advies uit te brengen over de richtlijnen voor het MER³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Het doel van dit advies is om de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het MER aan te geven. Het sluit aan bij de concept-richtlijnen, die in de startnotitie zijn opgenomen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen⁵.

2 Zie bijlage 1.

3 Zie bijlage 2.

4 De samenstelling hiervan is gegeven in de beknopte projectgegevens (bijlage 3).

5 Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

Daarbij verdient ook het criterium van de jaarlijkse gemiddelde windsnelheid ≥ 6 m/s toelichting¹³). Geef aan hoe dit criterium samenhangt met de veronderstelde ashoogte, en of in de planperiode van het herziene streekplan wellicht andere ashoogten tot de stand der techniek zouden kunnen gaan horen. Geef aan of bij een versoepeling van dit windsnelheids criterium wellicht heel andere gebieden in aanmerking zouden komen dan in de startnotitie zijn aangegeven. Ga bij de kaartweergave uit van zo actueel mogelijk materiaal en baseer de informatie zoveel mogelijk op feitelijke (windsnelheids-)metingen¹⁴).

Ook moet worden aangegeven dat het MER is opgesteld ten behoeve van een streekplanherziening en hoe deze zal worden vastgesteld. Daarbij moet duidelijk worden, of de streekplanherziening exact de oppervlakte zal afbakenen die strikt nodig zal zijn voor plaatsing van windmolens, dan wel (ruimer) gebieden zal aangeven waarbinnen initiatiefnemers plannen kunnen ontwikkelen. Deze laatste mogelijkheid biedt vooral de nodige flexibiliteit bij gebieden die bij de afbakening vooraf niet zijn uitgesloten en waarover (nog) geen overeenstemming met de betrokken gemeenten bestaat.

Tot slot moet worden beschreven hoe het herziene streekplan en andere ruimtelijke plannen met elkaar samenhangen¹⁵], en welke besluiten in een later stadium – na vaststelling van de streekplanherziening – nog moeten worden genomen om de grootschalige windenergielocaties te bouwen en in gebruik te nemen. Ook moet duidelijk worden of en op grond waarvan in het streekplan criteria hiervoor (zullen) zijn opgenomen.

13 Hierbij dient ook duidelijk te zijn op welke meethoogte dit criterium wordt toegepast. Zie daarnaast ook reacties 20, 24 en 25 (bijlage 4).

14 Zie ook reactie 24 (bijlage 4).

15 Zie ook reactie 34 (bijlage 4).

De verdere afbakening zal dan op grond van (nadere) milieu-overwegingen, technische voorschriften en overwegingen (bijvoorbeeld invloed op telecommunicatie), ruimtelijke overwegingen (nabijheid van elektriciteitsnet, mogelijkheid om voldoende turbines te plaatsen) en samenwerkingsmogelijkheden met gemeenten kunnen plaatsvinden¹⁸). Belangrijk is dat hierbij gedetailleerder kaarten worden gebruikt.

Bij deze verdere afbakening adviseert de Commissie om eerst de afzonderlijke locaties op hun milieu-effecten te beoordelen. Zo nodig kan de geografische begrenzing van de locaties op grond van deze beoordeling worden aangepast om negatieve effecten op (delen van) de locaties te verminderen. Daarna kunnen andere criteria worden toegepast en kan worden gezien hoe de afzonderlijke locaties op een zinvolle manier tot alternatieven kunnen worden samengevoegd, die elk in ieder geval minimaal voldoende ruimte bieden voor realisatie van 250 MW windenergievermogen.

De keuze van de beschouwde alternatieven moet worden gemotiveerd, evenals de selectie van het eventuele voorkeursalternatief. Bij de motivering gaat in het MER vooral de aandacht uit naar de milieuargumenten.

Om een onderlinge vergelijking mogelijk te maken moeten de te vergelijken alternatieven tot op hetzelfde detailniveau worden uitgewerkt.

In ieder geval moet het meest milieuvriendelijke alternatief worden beschreven.

Overwogen kan worden, of er bij bepaalde locaties landschappelijke overwegingen zijn (en zo ja, welke: bijvoorbeeld verkaveling, structuurlijnen) om de turbines in het landschapsbeeld te combineren met bestaande structuren, zoals wegen en elektriciteitsmasten, zodanig dat beide elementen te zamen als één lineair structurerende factor in het landschapsbeeld worden beschouwd.

3.2.1 **Nulalternatief**

Er hoeft geen nulalternatief te worden beschreven. In dit MER kan worden volstaan met het beschrijven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling¹⁹] als referentiekader.

3.2.2 **Meest milieuvriendelijk alternatief**

Het feit dat bij dit MER de provincie Zeeland zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag is biedt een goede kans om planvorming en effectvoorspelling hand in hand met elkaar te laten verlopen. De Commissie gaat er van uit, dat actief naar het milieuvriendelijkste alternatief zal worden gezocht.

Bij het zoeken naar het milieuvriendelijkste alternatief móet worden gezien welke mogelijkheden er zijn voor *mitigerende* maatregelen (vooral ten aanzien van vogels²⁰). Daarenboven kan worden gezien welke mogelijkheden er zijn voor *compensatie*²¹).

18 Zie ook reactie 38 (bijlage 4).

19 Zie hoofdstuk 4 van dit advies.

20 Zie ook reactie 17 (bijlage 4).

21 Wm, artikel 7.10 (zie ook reactie 38, bijlage 4).

Het milieu-effectrapport hoeft niet in te gaan op de gevolgen voor de verkeersveiligheid²⁵]. Bij de beschouwing van de risico's dient echter wel ingegaan te worden op de risico-aspecten (bijvoorbeeld als gevolg van een rotorbladbreuk) voor vaarwegen, railverbindingen en wegverbindingen te land²⁶].

Bij de locatiekeuze zullen andere factoren, zoals de storing van scheeps- en walradarsystemen, radio-, televisie- en telecomverbindingen, plaatsbepalings- en telemetriesystemen en aanvliegroutes van vliegvelden²⁷] ook een rol spelen. Dergelijke factoren behoeven niet als milieugevolgen in het kader van m.e.r. te worden beschreven. Het MER moet in ieder geval duidelijk maken, of deze factoren al in de afbakening vooraf zijn meegenomen, of deze tijdens de afbakening voor de streekplanherziening een rol hebben gespeeld dan wel of deze factoren bij een nadere invulling van de streekplanherziening (concrete bouw van turbineparken) als criterium zullen gelden.

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."

De Commissie verwacht dat het moeilijk zal worden om op basis van *alle* milieu-effecten een eenduidige voorkeursvolgorde van de alternatieven op te stellen. Het lijkt voor de besluitvorming wenselijk om allereerst per thema (zoals invloed op landschap, invloed op natuur, invloed op woon- en leefmilieu e.d.) een volgorde te bepalen. Vervolgens kan door een zwaarder of lichter accent te leggen op thema's worden onderzocht in hoeverre de alternatieven gevoelig zijn voor het politieke gewicht dat aan een bepaald thema kan worden gehecht (multicriteria-analyse, met gevoeligheidsanalyse). Op die manier zou een rangorde van de alternatieven kunnen worden aangegeven (of verschillende rangordes, afhankelijk van het gewicht dat aan bepaalde onderwerpen wordt gehecht). Zo veel mogelijk moet worden vermeden dat al in het MER impliciet politieke keuzen worden gemaakt, bijvoorbeeld via weegfactoren waarvoor geen argumenten worden gegeven.

De vergelijking van alternatieven dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van kaarten en tabellen.

25 Wm, artikel 1.1, lid 2 (zie hierboven).

26 Zie ook reacties 3 en 12 (bijlage 4).

27 Zie ook reacties 7, 10, 11, 13 en 21 (bijlage 4).

BIJLAGEN

**bij het advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
locaties voor grootschalige opwekking
van windenergie in Zeeland**

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 9 januari 1996 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Directie Ruimte, Milieu en Water

Provincie Zeeland

Het Groene Woud 1 Middelburg Postadres: postbus 165 4330 AD Middelburg
telefoon (0118) 63 17 00 fax (0118) 63 47 56

bericht op brief van: -
uw kenmerk: -
ons kenmerk: 959444/339/14
afdeling: Ruimtelijke Ontwikkeling
bijlage(n): div.
behandeld door: T. Westerhof/J. Willense
doorkiesnummer: 0118-631240
onderwerp: MER-procedure lokaties windenergie

Aan commissie voor de Milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen:	17 JAN. 1996
nummer:	086-95
dossier:	752-11/mg 4x
kopie naar:	3c-pres-bpbl

verzonden: 16 JAN. 1996

Middelburg, 9 januari 1996

Geachte commissie,

Wij bieden u bij deze de startnotitie voor de milieu-effectrapportage Lokaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland aan, overeenkomstig artikel 7.13, lid 1 van de Wet milieubeheer.

Wij verzoeken u advies uit te brengen over het geven van de richtlijnen inzake de inhoud van het milieu-effectrapport, overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer.

Als bijlage zijn in de startnotitie de concept-richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport opgenomen. Indien mogelijk zouden wij uw advies in de vorm van een reactie op de concept-richtlijnen ontvangen.

Wij verzoeken u ons zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 21 maart 1996, te adviseren.

De kennisgeving inzake de start van de procedure is bijgevoegd.

Hoogachtend,

GEDEPUTEERDE STATEN VAN ZEELAND,

voorzitter

griffier,

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 12
d.d. 17 januari 1996

Directie Ruimte,
Milieu en Water

Kennisgeving

Provincie Zeeland

Milieu-effectrapportage lokaties voor grootschalige opwekking van wind- energie

In 2000 dient op grond van de Bestuursovereenkomst Windenergie 250 MW aan windenergievermogen in Zeeland realiseerbaar te zijn. Op dit moment is 50 MW gerealiseerd of gevorderd in de planvorming. Doelstelling is de resterende 200 MW ruimtelijk mogelijk te maken in het herziene streekplan Zeeland (het m.e.r.-plichtig besluit). Gedeputeerde staten zullen een milieu-effectrapport opstellen om inzicht te verkrijgen in de gevolgen die dit besluit heeft voor het milieu.

Opmerkingen

Schriftelijke reacties over de startnotitie en de daarin opgenomen concept-richtlijnen tot en met 15 februari 1996 richten aan Gedeputeerde Staten, afd.ro, Postbus 165, 4330 AD Middelburg.

Ter inzage

De startnotitie ligt van 19 januari tot en met 15 februari 1996 ter inzage bij het provinciaal informatiecentrum, Abdij 9 te Middelburg en in alle gemeentehuizen, tijdens de kantooruren.

Informatie

Over de procedure tel. 0118-631240. De startnotitie kan worden aangevraagd onder tel. 0118-631400.

Het Groene Woud 1, Postbus 165,
4330 AD Middelburg.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Provinciaal Bestuur Zeeland

Bevoegd gezag: Provinciaal Bestuur Zeeland

Besluit: herziening Streekplan Zeeland

Categorie Besluit m.e.r.: 22.4

Activiteit: Ter stimulering van gebruik van duurzame energiebronnen heeft de Nederlandse rijksoverheid in 1991 een bestuursovereenkomst gesloten met zeven windrijke provincies. De provincies hebben een taakstelling op zich genomen om de plaatsing van windmolens met een totaal vermogen van 1000 MW mogelijk te maken voor het jaar 2000. Zeeland deelt in deze taakstelling. In het provinciaal milieubeleidsplan *Kerend Tj 2* is het Zeeuwse aandeel in de taakstelling, 250 MW, bevestigd. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kleinschalige (A-), middelgrote (B-) en grootschalige (C-)locaties. In de streekplanuitwerking *Windenergie* zijn kansrijke B- en C-locaties aangeduid als speerpuntlocaties. Deze streekplanuitwerking was echter zonder m.e.r. tot stand gekomen. Inmiddels wordt de indeling in A-, B- en C-projecten niet meer gebruikt. Ten behoeve van de keuze van grootschalige locaties in een herziening van het streekplan zal een milieu-effectrapport (MER) worden opgesteld.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 17 januari 1996

richtlijnenadvies uitgebracht op: 14 maart 1996

Bijzonderheden: De startnotitie bevatte al een eerste afbakening van zoekgebieden en concept-richtlijnen voor het MER. In het richtlijnenadvies beveelt de Commissie onder andere aan om binnen de provinciale taakstelling de samenhang tussen het zoeken naar grootschalige en naar kleinschaliger windenergielocaties aan te geven en om een duidelijke en systematische methode te gebruiken bij het zoeken naar alternatieven. Ook vroeg ze duidelijk te maken hoe de afbakening van gebieden in de startnotitie is verlopen en wellicht enkele argumenten hiervoor te heroverwegen; om te overwegen de uiteindelijke afbakening van alternatieven niet zo strikt te maken, dat er in de uitvoering geen flexibiliteit meer bestaat; en om ook naar milieu-effecten over de provinciegrenzen heen te kijken.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. M.M.U. van Dis (voorzitter)

drs. ing. F. Hagg

ir. W.H.A.M. Keijsers

ing. R.L. Vogel

Secretaris van de werkgroep: drs. M. Odijk.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	960118	Familie W.P. de Wolf-Cornelisse	Middelburg	960220
2.	960122	Technisch bureau Hollijk B.V.	Hengelo	960220
3.	960129	Waterschap Hulster Ambacht	Hulst	960220
4.	960131	Waterschap De Drie Ambachten	Terneuzen	960220
5.	960131	NS Railinfrabeheer, Regio Zuid	Eindhoven	960220
6.	960206	Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen	Den Haag	960220
7.	960205	Havenbedrijf Antwerpen, Technische Dienst	Antwerpen	960220
8.	960206	Burgemeester en Wethouders van de gemeente Oostburg	Oostburg	960220
9.	960206	Burgemeester en Wethouders van de gemeente Noord-Beveland	Kortgene	960220
10.	960207	Provincie Zeeland, Directie Ruimte, Milieu en Water, Stuurgroep Oosterschelde	Middelburg	960220
11.	960208	Nederlandsche Omroep-Zendermaatschappij N.V.	Lopik	960220
12.	960212	Ministerie van Verkeer en Waterstaat DG Rijkswaterstaat, Directie Zeeland	Middelburg	960220
13.	960212	Landbouwschap, Gewestelijke Raad voor Zeeland	Goes	960220
14.	9602..	P.J. Temmerman	Hoofdplaat	960220
15.	960213	Burgemeester en Wethouders van de gemeente Tholen	Sint-Maartensdijk	960220
16.	960213	Burgemeester en Wethouders van de gemeente Reimerswaal	Kruiningen	960220
17.	960213	Ministerie Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Zuidwest	Dordrecht	960220
18.	960213	Havenschap Vlissingen	Vlissingen-Oost	960220